

De Zuid Limburgsche Grottenwereld

door
Willy Verster.

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik
Postbus 2235
6201 HA Maastricht

Het SOK-bestuur:

Ton Breuls	Voorzitter	00-3212-454059	<i>tbreuls@skynet.be</i>
Erik Honée	Studiebegeleider	043-325 61 10	<i>erik.honee@home.nl</i>
Rik Bastiaens	Secretaris	00-3212-210639	<i>rik.bastiaens@pandora.be</i>
Joep Orbons	Bibliotheek en docucentrum	043-361 87 93	<i>j.orbons@xs4all.nl</i>
Norbert Hensing	Activiteitencoördinator	00-3242-751356	<i>nhensing@belgacom.net</i>
Rob Heckers	Bestuurslid	043-343 81 71	<i>robmac@planet.nl</i>

E-mail SOK:

sok@nhgl.org

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". www.subbrit.org.uk

Bestuur Stichting ir D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 361 87 93	<i>j.orbons@xs4all.nl</i>
Desirée Schoenmakers	Secretaris	043 - 321 65 06	<i>d.schoenmakers@wanadoo.nl</i>
Pierre Hardy	Penningmeester	043 - 363 75 91	<i>pfg.hardy@hetnet.nl</i>
Wilfred Schoenmakers	Bestuurslid	043 - 344 07 41	<i>w.schoenmakers@aim.unimaas.nl</i>

E-mail Stichting ir. D.C. van Schaik:

vanschaikstichting@nhgl.org

Technische Commissie Stichting ir D.C. van Schaik:

Olav Hensing, Plateauweg 7, 6212 EA Maastricht, Telefoon: 043 - 321 84 73

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, Telefoon: 00 - 3212454059

Redactie SOK-Info:

Fons Leunissen, Wijnbesstraat 105, 6543 TL Nijmegen, Telefoon: 024 - 378 18 20

E-mail: sok-info@planet.nl

De SOK op Internet:

www.sok.nl

SOK-ledenpasjes:

SOK-leden kunnen een SOK-lidmaatschapspasje krijgen dat een jaar geldig is. De aanvraag moet vergezeld van een pasfoto bij de secretaris worden ingediend.

SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september, en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht. Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: "De Zuid-Limburgse grottenwereld" van W. Verster.

Adressen, mededelingen en oproepen

Nieuwe aspirant-SOK-leden

Lewie Weekers: Rue Werihet 25,
4690 Eben-Emael, België,
tel: 0032-42577110,
e-mail: lewieweekers@hotmail.com

Rian C.A.T. Pulles: Meidoorn 129,
6226 WH Maastricht, tel: 043-3630299
fax. 043-6042430,
e-mail: rian@pulles.demon.nl

Adreswijziging

Paul J.M. Jonas: Gerard Walravenstraat 76B, 6217 TB Maastricht

Nieuw e-mailadres

Erik Lamkin: troglophile@planet.nl

Marco Slieker en Kim Franssen: slieker.m@hetnet.nl

Vrijdag 14 mei afscheidsfeest voorzitter Ton Breuls i.pl.v. ledenavond!

De ledenavond van vrijdag 14 mei komt te vervallen! In plaats daarvan zullen wij Ton Breuls afscheid als voorzitter vieren in de "Refter Leonard" in de Jezuïetenberg. Jullie zijn dus allemaal van harte uitgenodigd om dit feest bij te wonen. De avond begint om 20.00 uur met een formeel gedeelte van ongeveer 1 uur, waarin een aantal sprekers iets over Ton zal vertellen. Daarna volgt een informeel gedeelte, waarin wij onder het genot van een drankje en een hapje met ons allen Ton nog eens extra in het zonnetje zullen zetten, terugkijkend op 25 jaar SOK en 25 jaar Ton als bestuurslid. Rond 24.00 uur zal de avond worden besloten. De prijs van de consumptiebonnen zal zo'n 0,90 euro bedragen. Neem s.v.p. jullie lampen mee, zodat we de gangen mooi kunnen uitlichten.

Belangrijk: Om 20.00 uur sluiten we de poort, dus zorg ervoor dat jullie vóór die tijd aanwezig zijn. Er zal verder tot 21.00 uur om het kwartier iemand bij de poort gaan kijken of er nog laatkomers zijn. Om deze avond op deze locatie te organiseren, moeten we alles zelf regelen qua opbouw, drank, hapjes en opruimen. We zoeken dan ook nog vrijwilligers die hierbij willen helpen. Norbert Hensing zal deze avond coördineren en ook de gastheer zijn, dus meld je bij hem aan.

Ton weet nog van niets! Houdt dus het stil, zodat het voor hem een echte verrassing wordt!

Het bestuur

Oproep: Vrijwilligers gevraagd

Zondag 20 juni willen de SOK en de Stichting ir. D.C. van Schaik gezamenlijk een zgn. "Dwaaldag" organiseren in de Roothergroeve. Dit evenement is speciaal bedoeld voor het algemene publiek, dat die dag tussen 10.00 en 17.00 uur zonder gids in de Roother mag rondlopen en zo op een geheel informele manier kennis kan maken met de "bèrreg". Er zal dus in de groeve toezicht moeten worden gehouden en tevens aan de ingang gezorgd moeten worden voor opvang, uitleg en promotie. Er hebben zich al enkele SOK-leden opgegeven om mee te helpen, maar we komen toch nog wat mensen tekort. Wie wil deze leuke dag meemaken als vrij-williger?. Je moet beschikbaar zijn op zondag 20 juni tussen 9.00 en 18.00 uur. Je kunt je aanmelden bij John Hageman (043-3645419) of ondergetekende (043-3648489).

Peter Jennekens, coördinator rondleidingen Van Schaïkstichting

In memoriam Ad Lagas

Op 10 april jl. overleed Ad Lagas. Ad was een prominent SOK-lid en zat in het Comité van Aanbeveling van de Stichting ir. D.C. van Schaik. Hij was 59 jaar.

Zoals bij zeer veel jongens van Sint Pieter, had de berg al vroeg een sterke aantrekkingskracht op Ad. Reeds begin jaren zestig, toen hij zo'n jaar of vijftien was, begon hij zijn verkenningen van de Sint Pietersberg. Eerst het Noordelijk stelsel, dan de Zonneberg en zo steeds verder afzakkend naar het zuiden, tot aan Ternaaien-Beneden. Het bleef echter niet bij zomaar wat kwajongensachtig rondslechteren, want Ad's intelligentie, sportiviteit en onderzoeksdrang zetten hem al gauw aan tot een jaren durend karwei om de kaarten van D.C. van Schaik samen met zijn vriend Gert Beijer nauwkeurig bij te werken. Dit resulteerde o.a. in een nu nog veel gebruikte kaart, waarvan de hoofdgangen met een dikkere lijn zijn aangegeven. Uit Ad's pionierstijd stamt ook de wedstrijd wie er in gangenstelsel Noord

van de Koepel naar de uitgang aan de Ganzendries kon lopen, met alleen maar lucifers als verlichting. De winnaar was diegene, die de minste lucifers nodig had gehad. Het is ons niet bekend, wie toen de winnaar was, maar het record staat nog altijd op drie lucifers!

Na de middelbare school ging Ad economie studeren in Tilburg. Daarna was hij onder andere lid van de Raad van Bestuur van de Universiteit van Maastricht en directeur van het Brunssumse Ziekenhuis. Hij nam echter al vroeg afscheid van zijn professie en zette zich vanaf toen met hart en ziel in voor "zijn bèrreg". Hij werd VVV-gids en boeide zo steeds weer de toeristen met zijn enorme kennis over de gangenstelsels van de Sint Pietersberg. Verder heeft Ad toen een opleiding voor de nieuwe VVV-gidsen opgezet, iets waar zowel de huidige gidsen, de VVV en de werkelijk geïnteresseerde toeristen nog altijd van profiteren.

Naast de rondleidingen in de berg was Ad ook erg actief in allerlei andere groeve-zaken. Een complete opsomming geven van zijn werk is ondoenlijk, maar een paar

hoogtepunten mogen zeker niet onvermeld blijven. Zo was hij een fervent verzamelaar van „groevelampen”. Hij had werkelijk de meest bijzondere modellen in zijn bezit: of ze nu brandden op olie, carbid of vet, het maakte hem niet uit! Ad had zijn verzameling overigens niet alleen om ze in een vitrine te showen, maar vooral ook als voorraad studie-objecten om interessante en leuke experimenten mee uit te voeren. Veel SOK-leden zullen zijn memorabele en spectaculaire presentatie tijdens een SOK-ledenavond van vorig jaar niet gauw vergeten. Hij kreeg toen zowaar een antiek olielampje en een zeer bejaard vetlampje aan het branden. De hele verdere avond draaide toen dus om oude lampen, soorten brandstof en brandstofverbruikscijfers. En dat bij het sfeervolle en geheimzinnige schijnsel van die twee kleine sputterende lichtjes! De lampenliefde bracht Ad ook jaarlijks, tezamen met een groep andere SOK-leden, naar de groevelampenbeurs in Duitsland.

Ook bij de diverse groeve-activiteiten was Ad zeer vaak van de partij: Moest er geschept worden, dan werkte Ad zich in het zweet om al die kubieke meters grond, mergelpuin en afval verplaatst te krijgen. Moesten er opschriften geïnventariseerd worden, dan zorgde Ad dat alles perfect op kaart kwam te staan. Vond hij een intrigerend opschrift, dan zocht hij net zo lang -desnoods jaren - totdat hij gevonden had waar het op sloeg. Zijn speurtocht naar het raadsel in de kapel van de Zonneberg is daar een prachtig voorbeeld van. Het antwoord op dit mysterie is te lezen in zijn publicatie in SOK-Medelingen nummer 34.

Ad' s werk voor de Stichting ir. D.C. van Schaik is van onschatbare waarde geweest. Enkele enthousiaste SOK-leden met veel groevекennis namen het initiatief tot de oprichting en van begin af aan konden ze rekenen op Ad zijn expertise. Hij zorgde bijvoorbeeld voor het financiële fundament onder de stichting, middels de door hem opgerichte "Vrienden van de Van Schaikstichting". Een vraag om advies, werd door Ad altijd nuchter en zakelijk beantwoord, gefundeerd op veel kennis van de groevematerie en van financiën. Ook zijn kritische kanttekeningen bij de ideeën van het stichtingsbestuur en zijn vele doordachte suggesties werden zeer gewaardeerd. Ad heeft op die manier in heel wat belangrijke bestuurszaken een handje bijgestuurd. Verder was Ad de beheerder van de Keldertjes van Slavante voor de Van Schaikstichting. Hoewel dit maar kleine groevetjes zijn, was Ad zich zeer bewust van hun unieke waarde. Hij was vol plannen voor deze keldertjes, maar zal die nu helaas niet zelf meer kunnen uitvoeren. De stichting zal echter voortbouwen op zijn plannen en met een nieuwe beheerder de door Ad aan-gegeven lijn voortzetten.

Ad was naast al dat „groevewerk” vooral een bergloper in hart en nieren. Hij liep vaak urenlang door de Sint Pietersberg met Gert Beijer, zijn berglopersvriend van uit de beginjaren. Ad bezocht natuurlijk ook de andere groeven van ons Mergelland, maar de gangenstelsels van de Sint Pietersberg bleven altijd zijn onomstotelijke favorieten. Zijn groevetochten bestonden uit een combinatie van genieten van het ondergrondse landschap, het nieuwsgierig kijken naar alles om hem heen en het met medeberglopers keuvelen over verleden, heden en toekomst. Kortom: alles wat een echte bergloper zoal doet in een berg. De wandelingen brachten Ad soms ook in gebieden, waar men eigenlijk niet mag komen. Een tocht in april 1992 voerde bijvoorbeeld door de instortingsgebieden van Noord, met het daarbij behorende kruipwerk door de „bouwwallen”. Een half uur nadat hij en zijn vriend uit de berg waren gekomen, kwam een grote

aardbeving over de berg rollen. Ze waren natuurlijk opgelucht, dat zij niet op dat moment aan het rondkruipen waren in de instortingen, maar voelden ook enige spijt, omdat ze dat spannende moment niet hadden meegemaakt op die bijzondere onderaardse locatie. Hoe dan ook, het was in elk geval een mooi verhaal voor tijdens de volgende bergtochten...

Het laatste groevebezoek van Ad was op 15 december 2003. Hij heeft daar toen in alle rust met zijn kompaan Gert Beijer gepraat en veel dierbare herinneringen opgehaald. Ad genoot met volle teugen; hij wist dat dit zijn laatste bergwandeling zou zijn...

Ad was een echte bergloper: Vanaf zijn eerste groevebezoekjes bleef hij steeds gevoelig voor de jongensdroom van geheimzinnige oorden, die zijn geliefde berg hem schonk. Hij was gefascineerd door de rustgevende en tijdeloze sfeer van de ondergrondse wereld, nieuwsgierig naar alles wat er te zien was, had een zeer goed oog voor de cultuurhistorische waarden van de onderaardse kalksteengroeven en had bovenal een speciaal soort liefde en achting voor de berg, iets dat alleen maar andere berglopers echt zullen kunnen begrijpen. Wij zullen ons Ad Lagas met veel genoegen herinneren en respecteren hem daarbij enorm wegens de wijsheid en innerlijke kracht, waarmee hij die zo moeilijke laatste maanden heeft doorstaan. Wij zullen hem werkelijk zeer missen en wensen zijn kinderen en Stance veel sterkte.

"Ad, tot in de bèrreg!"

Geboorte-aankondiging

Marco Slieker en zijn vriendin Kim Franssen kregen onlangs een zoontje. Ze noemden hem Justin. Wij feliciteren hen van ganser harte!

SOK-bestuur en redactie

Redactioneel

De redactie gaat ten onder aan haar eigen succes! Wegens het toenemend aanbod aan materiaal voor de SOK-Info, is er nog maar nauwelijks plaats in het blad voor een wervende redactionele preek. De nieuwe rubrieken schieten opeens als paddestoelen uit de grond: een rubriek over groeven op internet, een rubriek over oude ansichtkaarten van groeven, een rubriek over oude brokjes publicatie over groeven etc., etc.. Ook wordt er nu consequent uitvoerig verslag gedaan van bestuursvergaderingen, ledenavonden, de groevestichting, de werkgroepen en acties van onze leden. Die preken van ons blijken dus ook eigenlijk niet meer nodig; wij zijn tevreden! De limiet voor het blad is gesteld op vierentwintig pagina's en die krijgen we nu zonder al te veel problemen vol met goed materiaal. De nachtmerrie van de redactie wordt dus nu, dat er ooit materiaal niet geplaatst zal kunnen worden. Maar ik schreef: "ooit", dus blijf vooral doorgaan met artikeltjes en verslagen schrijven en ons nieuwtjes, tips en oproepen toesturen!

Hierbij bedanken wij iedereen, die dit SOK-jaar weer heeft meegewerkt om van de SOK-Info een puik ledenblad te maken! Tot september!

De redactie

Bestuursnieuws

Op de afgelopen bestuursvergadering zijn twee belangrijke punten aan de orde geweest: De vacature voor een bestuurslid en een oproep voor onderzoek in de Sint Pietersberg via de SOK-Info.

- De vacature in het bestuur is ingevuld: Rob Heckers is benoemd tot bestuurslid. Rob past prima binnen het opgestelde profiel en heeft al ruimschoots bewezen, zich in te willen zetten voor de SOK, de Van Schaïkstichting en de groeven in het algemeen. Tijdens de volgende ledenavond zal ik Rob officieel welkom heten in het bestuur en voorstellen aan de (weinige) leden die hem nog niet kennen. (Elders in deze SOK-Info staat nog meer informatie over de benoeming van Rob Heckers)
- Onlangs werd er in de SOK-Info een oproep geplaatst voor assistentie bij een onderzoek dat tijdens de recreatieve berglopersavonden (RRB) in de Zonneberg zou gaan geschieden. Het bestuur heeft contact opgenomen met de betreffende onderzoekers en hun coördinator om hen erop te wijzen, dat de RRB-avond beslist niet daarvoor bedoeld is. Wie onderzoek wil doen in de Sint Pietersberg, moet daarvoor altijd een vergunning aanvragen via het SOK-bestuur! De betrokkenen hebben inmiddels beloofd dat alsnog te zullen doen. Blijkbaar was het hen niet duidelijk, welke regels er gelden voor onderzoek in het Nederlandse deel van de Sint Pietersberg. Mocht er dus nog iemand plannen hebben om daar aan de slag te gaan (heel graag overigens!), neem dan even contact op met het bestuur voor informatie.

Andere items op de agenda waren:

- Voorzitter van de Van Schaïkstichting, Joep Orbons, heeft de stand van zaken in die stichting toegelicht. Daarna werd hierover gediscussieerd.
- Het uitbouwen van de SOK-website.
- Website Ed Stevenhagen en Ed's reactie op de brief van het bestuur. De discussie met Ed is nog gaande.
- De vorderingen m.b.t. de bestuursvernieuwing.
- SOK-infostand op de genootschapsdag: Rob Heckers en Erik Lamkin maken een plan de campagne.
- Evaluatie afgelopen ledenavond en de invulling van de komende ledenavond.

De volgende bestuursvergadering is op maandag 17 mei 2004.

Erik Honée, interim-voorzitter

Nieuw bestuurslid: Rob Heckers

Tijdens de bestuursvergadering van 15 maart is Rob Heckers benoemd tot bestuurslid van onze studiegroep. De gevolgde procedure verliep helaas anders dan eigenlijk de bedoeling was. Het bestuur heeft een tijd geleden besloten een (iets) andere koers te gaan varen en één van de punten die we wilden (en willen!) aanpakken is om de leden meer te betrekken bij de besluitvorming in onze Studiegroep. Met andere woorden: we willen de bestuurszaken democratischer gaan regelen. Zo hadden we bedacht, dat de kandidaten voor de lege bestuursstoel zichzelf in deze SOK-Info aan jullie zouden voorstellen. Tijdens de ledenavond van 14 mei zou dan een heuse bestuursverkiezing worden gehouden. Dat feest ging

echter niet door: van de twee SOK-leden die aanvankelijk te kennen gaven interesse te hebben, heeft er uiteindelijk maar één definitief gereageerd: Rob Heckers.

Onze keuze voor Rob lijkt dus een gedwongen keuze te zijn geweest, maar het gemis van een tegenkandidaat was niet de reden om "dan maar Rob te benoemen". Rob heeft de afgelopen tijd behoorlijk wat aandacht naar zich toe getrokken. Ik noem een paar wapenfeiten: zijn werk voor de SOK-Info; (zowel qua lay-out als in inhoudelijke bijdragen), zijn werk voor de RRB-avonden, zijn werk voor de Van Schaikstichting en zijn inzet voor het behoud van Caestert. Dat laatste lijkt culturele- en staatsgrenzen te overbruggen en brengt een groot aantal berglopers (vooral ook niet-SOK-leden) bijeen. Rob is verder iemand, die van zijn hart geen moordkuil maakt en opkomt voor het algemeen belang: Rob spreekt zich duidelijk uit en heeft een mening over tal van bergzaken. Hij is een bergloper pur-sang en is dus zeer begaan met "de bèrreg" en de groevestudie.

Rob, namens de hele Studiegroep heet ik je welkom in het bestuur en ik weet nu al, dat we samen nog beter voor het groeve-onderzoek, de groeven en de berglopers zullen kunnen opkomen.

Erik Honée, interim voorzitter

Verslag ledenavond 12 maart

Na een kort welkomstwoord door activiteitencoördinator Norbert Hensing, volgde meteen de eerste presentie van die avond: een door Peter Houben meegebrachte video over de Bosberg oftewel de "Natoberg". Deze lange en zeer gedetailleerde documentaire werd in 1992 door het Britse leger gemaakt, naar aanleiding van de opheffing van het ondergrondse NATO- communicatiecentrum. De "top-secret" werkzaamheden die daar plaatsvonden, waren vanaf dat moment niet meer geheim en konden dus op film worden vastgelegd voor het nageslacht. De video begon met een korte inleiding over het ontstaan van de groeve en ging al snel over naar het hoofdthema: de functie van de Natoberg in de "Koude Oorlog". Vanaf dat moment was er nog maar nauwelijks mergel te zien en volgde er een duizelingwekkende reeks beelden van uitgestrekte kantoorroimten, imponerende wachtposten, imposante keukens, kolossale aggregaten, enorme klimaatinstallaties, immense telefooncentrales, ontzagwekkende commandoposten, weidse werkplaatsen, monsterlijke computerbreinen, eindeloze reeksen voorraadkamers en magazijnen, reusachtige fornuizen, een complete brandweerkazerne, twee sjeke bars en een riante minigolfbaan met (geschilderd) uitzicht. Het is bijna onmogelijk om genoeg opgeblazen bijvoeglijke naamwoorden te vinden om dit geldverslindende ondergrondse militaire complex te beschrijven. Er werkten daar maar liefst driehonderdvijftig personen en hoewel er een omvangrijke installatie nodig was om de luchtvochtigheid van de groeve terug te brengen van 90% naar 60%, was er nauwelijks verwarming nodig; de lichaamswarmte van de aanwezige werknemers deed de oorspronkelijke temperatuur van zo'n tien graden stijgen tot over de twintig graden! En over temperaturen gesproken: er was ook een ondergronds weerstation, zodat de heren bevelhebbers konden bepalen of het weer eventueel geschikt was voor een oorlogje...

Nog helemaal in "James Bondsfeer" door de beelden van de film en een beetje groggy door de stroom aan feitelijkheden en cijfermateriaal van het bijbehorende

commentaar, kregen we meteen een toepasselijk vervolg opgediend: een serie voortreffelijke foto's, die Jan Spee en Jola Weiland in februari 2003 maakten van wat er toen nog over was van het megalomane ondergrondse communicatiecentrum. Het complex wordt nu overigens nog maar door twee personen bemand: één zorgt voor de elektrische apparatuur en één voor de klimaatinstallatie. Om het centrum op deze manier "in leven te houden", kost toch altijd nog zo'n miljoen Euro per jaar!

In de lange fotoserie zagen we veel terug van wat er in de film te zien was, maar nu ontmanteld of half gesloopt. Er waren ditmaal echter ook beelden van de weinige delen van de groeve, die nog in de oorspronkelijke staat zijn. En wat de film van het Britse leger natuurlijk niet liet zien, werd ons nu wel getoond: de ongehooflijke hoop rotzooi die er werd achtergelaten! Heel wat gangen liggen namelijk bijna tot aan het plafond toe volgetast met kapotte apparatuur en afvalmaterialen. Het beruchte asbestprobleem werd zichtbaar door de rood-witte linten en de plastic gordijnen, die de verontreinigde gebieden afbakenen. Om al die troep op te ruimen, zal er nog héél wat geld en tijd nodig zijn! Het is trouwens nog maar zeer de vraag, of al die ellende uit de groeve zal kunnen worden verwijderd. En zelfs al gebeurt dat daadwerkelijk, wat blijft er dan over? Een ontluisterde kale groeve met betonnen vloeren en afgeschraapte wanden! De kansen om er ooit een "Koude Oorlogmuseum" te realiseren, lijken momenteel nihil door het gebrek aan belangstelling van de diverse overheden. Wat mij betreft, moeten ze dus maar de kostbaarste installaties uit de berg halen en dan de stroom en de verwarming definitief afsluiten. Het groeeklimaat zal dan de rest doen: roest, verrotting en verval. Een monumentaal graf van wereldwijde paranoia en onverdraagzaamheid.

Het derde onderdeel van de ledenavond bestond uit twee TV-documentaires van de BRT over de ramp in de Roosburgroeve:

- "Het rommelt onder Zussen" begon met de talloze verzakkingen in Zussen en hoe de bewoners van de bovengrond daarop reageren. Tegen een typisch Belgische achtergrond van sjofele boerenhoeven en met telefoonleidingen opgesierde dorpsstraten, werden enkele bescheiden oude inboorlingen geïnterviewd. Zij reageerden over het algemeen tamelijk laconiek op hun onstabiele ondergrond: "Och menier, iech bin al zoe aait, iech gaon ech neet mie verhuize..." en: "Toen begonnen onze muren te scheuren, ge kunt dat hier nog zien, hè..". Daarna zagen we een van enthousiasme blakende Ton Breuls, die zeer beeldend uitleg gaf over groeven en groeve-onderzoek. Tot slot volgde er het deel over de catastrofe in de Roosburgroeve en een interview met een overlevende. De devote champignonkweker Leo Vos was nog kort voor de ramp in Lourdes geweest om te bidden voor bescherming tijdens zijn ondergrondse werk. Hij was er dus heilig van overtuigd dat hij zijn redding aan Maria te danken had.
- "De ramp van Zichen - Zussen -Bolder" stamt uit 1992 en gaat dieper in op de fatale instorting in de Roosburgroeve. De film toont ons aanvankelijk het eenvoudige en zorgeloze bestaan van de dorpelingen, die in economisch opzicht profiteren van de grote ondergrondse champignonkwekerij. Op 23 december 1958 komt er echter een eind aan die idylle: de kwekerij stort in en achttien arbeiders laten het leven! We zagen aangrijpende oude journaalreportages over de moeizaam verlopende reddingspogingen en de trieste race tegen de klok van het reddingsteam. Ondanks een zeer zware sneeuwstorm, werd er met de moed

der wanhoop voortgeploeterd. Men wilde kost wat kost voorkomen dat de berg de laatste rustplaats van de slachtoffers zou zijn. Er werden uiteindelijk echter slechts zes doden geborgen, de overige twaalf liggen nog steeds diep onder het puin...

Na deze indrukwekkende historische documentaires, verplaatsten we onze aandacht weer naar het heden. Studiebegeleider Erik Honée deelde ons mee, dat de SOK-cursus "het schrijven van een onderzoeksverslag" een zeer geslaagd experiment was geweest (ondanks de nogal lage opkomst) en reikte een diploma uit aan John Caris en Martin Hoogerwerf. De andere vier cursusisten waren niet aanwezig en zullen hun diploma toegezonden krijgen. Wegens het succes zal de cursus binnenkort worden herhaald. (Hierover meer elders in dit blad).

Joep Orbons vervolgde daarop het programma met enkele mededelingen over de onlangs door de Van Schaikstichting verworven Gewandgroeven. Op 17 april zal daar door vrijwilligers de rondslingerende troep worden opgeruimd en zullen de ingangshekken en de afrastering worden hersteld. Die laatste klus houdt in, dat er zo'n vijftig palen de grond in moeten worden gehengst! Joep deed dus nogmaals een oproep voor vrijwilligers, maar vertelde tevens, dat zich gelukkig al flink wat mensen hadden aangemeld om te komen helpen.

Daarna gaf Joep een digitale fotopresentatie over twee bij Goldstone (ten zuiden van Londen) gelegen "Upper Greensand Quarries". Hoewel in deze groeven zandsteen werd gewonnen, lijken ze veel op onze mergelgroeven. De beide gangstelsels dateren van tussen 1750 en 1900 en zijn nu vleermuisreservaten. De eerste groeve die Joep aan ons voorstelde, de "Hosey Cavern", is tamelijk klein en dermate laag, dat er meestal moet worden gekropen. De wanden zijn erg ruw bewerkt en daarom zijn er nauwelijks opschriften aan te treffen. Dat laatste geldt ook voor de "Goldstone Quarry Hill", maar dit stelsel heeft wél hoge gangen en is daarbij ook tamelijk uitgestrekt (ongeveer tweemaal de Koeleboschgroeve). Er zijn veel "knabbehuip" aan te treffen en er bevinden zich verder nog resten van een smalspoor voor het blokkentransport. Typerend voor de Greensand Quarries is de zeer grote variatie in geologische stratificaties. De wanden zien er dus uit als een spekkook van talloze, gemiddeld ongeveer vijftien centimeter hoge, verschillende lagen zandsteen. Welke lagen er nu precies in aanmerking kwamen voor de ontginning van bouwblokken, is nog onbekend. Daarom zijn Subterranea Britannica en een lokale monumentenorganisatie de stenen van oude gebouwen in de omgeving aan het analyseren.

Op verzoek van Henk Blaauw, die een diepgaand onderzoek heeft opgezet naar de herkomst en datering van de oudste tekeningen in de Caestertgroeve, toonde Jan Spee vervolgens een selectie foto's uit zijn omvangrijke collectie. De meest raadselachtige symbolen en tekeningen van de Caestertgroeve passeerden dus weer eens de revue: de schaakborden, de galgjes, de raderen, Sint Joris, de narren, de Hof van Olijven, de vrouw die haar ziel verkoopt aan de duivel, de "hondenliefhebber" en al die andere fascinerende oude groevekunst, waarvan we de herkomst nog niet hebben kunnen vaststellen. En toen Jan tot slot nog een serie oude foto's en prenten van kasteel Caestert liet zien, toen flubberde mijn hart eventjes hevig in de stoere berglopersborstkast. Ik heb daar ooit als klein menneke met onzag opgekeken naar de megalitische beelden van Karel de Grote

en de engel en op het kleine daktorentje genoten van een onvergetelijk schitterend uitzicht over het Maasdal. Nooit zal ik dus kunnen verkroppen, dat zo'n sprookjesachtig gebouw onder verdachte omstandigheden in rook opging en dat de resterende puinhopen daarna bruut van het plateau werden gevaagd door bulldozers. Schande!

Tot besluit van dit verslag nog twee mededelingen:

- Peter Houben bezit een kaart van de Bosberg, waarop alle onderdelen en installaties van het Nato-communicatiecentrum nauwkeurig staan ingetekend. Norbert Hensing zal deze bijzondere kaart reproduceren, zodat SOK-leden ze desgewenst in hun bezit kunnen krijgen. Nadere informatie hierover bij Norbert.
- Op verzoek van het bestuur is Jan Spee tijdens alle activiteiten van het SOK-jubeljaar druk in de weer geweest met zijn fototoestel. Zijn foto's (in totaal 457 pagina's, dus goed voor een diashow van een half uur!) zijn op cd-rom gezet en deze cd zal op de volgende ledenavond te koop zijn voor vijftien Euro.

Fons Leunissen

Verslag cursus "Het schrijven van een onderzoeksverslag"

Op woensdag 18 februari en dinsdag 2 maart jl. hebben wij in het Natuur Historisch Museum Maastricht deelgenomen aan een door Erik Honée verzorgde cursus over het schrijven van onderzoeksverslagen. De aanwezige SOK-leden waren Ger Beckers, John Caris, Martin Hoogerwerf, Rob Heckers, Jos Cobben, Hendrik Erkenbosch, Walter van der Coelen en Marc Derix. In de cursus werd gezamenlijk gezocht naar de noodzakelijke fundamenten voor een goed verslag. De eerste vraag was dan ook: Wat is mijn taak binnen de studiegroep en hoe pas ik de wetenschap toe op mijn onopgeloste vragen?

Erik wees er nog eens op, dat er zeer veel kennis aanwezig is bij SOK-leden, waar andere leden nuttig gebruik van zouden kunnen maken. Er zijn daarbij echter wel spelregels, gedragscodes, waaraan we ons moeten houden. Bij mij kan terughoudendheid ontstaan om een artikel over een bepaald onderwerp te schrijven, omdat ik niet weet of iemand mij reeds daarin is voorgegaan. Mijn vrees is dus dat er - zoals wel vaker voorkomt- wordt gezegd: "Daar heeft die persoon of die groep al eens wat over geschreven of onderzoek naar gedaan!" In dat geval zou ik al snel geneigd zijn te zoeken naar een ander onderwerp. Dat blijkt echter vaak een verkeerde denkwijze! Er zijn namelijk binnen de SOK heel veel leden die een onderzoek begonnen zijn, maar dat om de een of andere reden niet voortzetten. Dit betekent dus ook, dat ze nog niet publiceerden over het betreffende onderwerp en dat dat dus nog kan worden gedaan! Er bestaan immers een boel manieren om een onderzoek compleet te maken. Verder zijn er natuurlijk ook nog genoeg geheel nieuwe onderzoeksonderwerpen te verzinnen. Ten slotte kan het interessant zijn om een vervolg te schrijven op een verslag. Men kan het immers oneens te zijn met een bewering of conclusie uit dat verslag. Als "wetenschapper" mag, en moet men dan zelfs zijn kritiek uiten, mits dat met respect en fatsoen gebeurt. En wil men dat mondeling doen, in plaats van in een artikel, dan wel altijd rechtstreeks bij de betreffende auteur en niet via allerlei omwegen. Dat is dan meteen weer een goede aanleiding, om met een ander SOK-lid een lekker biertje te gaan drinken!

Het is zeer aan te raden, om altijd de gebruikte tekstbronnen en de herkomst van het fotomateriaal te vermelden in een onderzoeksverslag. Dat bespaart eventuele hartklachten voor leden, wiens materiaal je gebruikt hebt en getuigt tevens van een goede samenwerking binnen (en buiten) onze studiegroep. Verder kan dan iedereen nalezen, door welke bronnen je tot je conclusie bent gekomen.

Samen met andere cursisten heb ik tijdens de beroemde en gezellige drankpauzes in het Museumcafé aan Erik voorgesteld, om de cursus nog niet af te sluiten, maar om ons ook te gaan richten op het veldwerk of op onderzoek in bibliotheken en archieven. Erik zal daarom nog bekijken, of er een vervolgcursus kan worden georganiseerd.

Erik, nogmaals bedankt voor de bruikbare tips en de gedane moeite!

Marc Derix

Aankondiging: De cursus "Het schrijven van een onderzoeksverslag" wordt herhaald!

In mei zal de cursus "Het schrijven van een onderzoeksverslag" worden herhaald. Op een informele manier gaan we twee avonden aan de slag met twee artikelen. We bekijken dan aan welke eisen een goed verslag zou moeten voldoen en je krijgt uitleg over hoe je een onderzoek aanpakt en tips om problemen voor te zijn. "Een aanrader voor alle SOK-leden" vonden de deelnemers van de vorige keer, dus grijp deze tweede kans en geef je op voor deze cursus! Informatie en aanmelden bij Erik Honée. Telefoon: 043-3256110 of e-mail: erik.honee@home.nl

Twee nieuwe groeven in beheer bij de Van Schaïkstichting

De Stichting ir. D.C van Schaïk heeft met twee eigenaren overeenstemming bereikt over de huur van hun groeven. Het betreft de Scheuldergroeve bij Scheulder-Margraten en de Heiberggroeve bij Sibbe-Valkenburg, beiden kleine "boerenbergjes". De Heiberggroeve is twintig jaar geleden voorzien van een goede afsluiting, die nog steeds prima in orde is. De Scheuldergroeve heeft echter nog geen afsluiting. In samenwerking met het IKL en de betreffende eigenaar, zullen de ingangen van deze groeve in de komende maanden geheel heringericht worden, zodat er een fraai landschapselement ontstaat. Luc Walschot zal deze werkzaamheden begeleiden als coördinator. Luc is tijdelijk beheerder van de Scheuldergroeve en er wordt nu naar een definitieve beheerder gezocht onder de SOK-leden. (Zie oproep). Hub Geurts is tijdelijk beheerder van de Heideberggroeve en zal dat voorlopig ook nog blijven, omdat dit bergje pas heel kort geleden aan onze stichting is toegevoegd.

Het bestuur van de Stichting ir. D.C. van Schaïk

Oproep: Groevebeheerder gevraagd voor Scheuldergroeve

De Stichting i.r. D.C van Schaïk zoekt een definitieve beheerder voor de Scheuldergroeve. De kandidaten moeten SOK-lid zijn en de functie omvat de volgende taken:

- Supervisie op de toegang tot de groeve; iedereen die de groeve wenst te betreden, moet dit met de beheerder regelen.

- Het minstens éénmaal per twee weken controleren van de groeve. Verslagen van deze controles worden in het groevelogboek opgenomen. Onregelmatigheden en ongevallen moeten onmiddellijk bij het bestuur van de stichting gemeld worden.
- Het "klein onderhoud" aan de groeve, zoals het vervangen en repareren van sloten, opruimwerkzaamheden en dergelijke. De Technische Commissie van de stichting kan zo nodig een helpende hand bieden bij deze werkzaamheden.

De Scheuldergroeve bevindt zich achter de boerderij van de eigenaar. De toegang tot de groeve gaat dus via zijn grondgebied en er zullen daarom goede afspraken met hem moeten worden gemaakt over het betreden van zijn privéterrein.

Een uitgebreide taakomschrijving voor de groevebeheerder is verkrijgbaar bij het secretariaat van de Van Schaïkstichting. Voor informatie over de Scheuldergroeve kunt u terecht bij Luc Walschot. We ontvangen graag vóór 31 mei 2004 schriftelijke reacties van SOK-leden, die in aanmerking willen komen voor de functie. Het bestuur zal dan een geschikte beheerder kiezen uit de inzenders. Adres: Van Schaïkstichting; Postbus 2235, 6201 HA Maastricht.

Het bestuur van de Stichting ir. D.C. van Schaïk

Oproep: Wie weet iets over de "Witte Dame"?

Joop Smit zoekt personen die iets weten over de steeds weer opduikende verhalen over de verschijning van een "Witte Dame" in de Zonneberg. Dus heb je wellicht zelf een ontmoeting met deze spookdame gehad, of iets dergelijks vernomen van mensen om je heen, laat het dan aan Joop weten. Hij is een bezig om door middel van een videoreportage alles over dit onderwerp vast te leggen voor de toekomst. Er hebben al diverse opnamen en onderzoeken plaatsgevonden. Het is de bedoeling om de reportage aan de SOK-leden te tonen en dan aan te bieden aan het SOK-archief en/of het Stadsarchief Maastricht.

Joop lichtte zijn project toe met de woorden: *"Voor mij is dit onderwerp ook een deel van de geschiedenis van de Sint Pietersberg. Velen mogen dan wel lacherig doen over dit thema, maar het tegenbewijs is nog nooit geleverd, net zo min als het bewijs dat het waar zou zijn. Het gaat mij dan ook niet om "waar" of "onwaar". Bedenk echter wel: cynisme maakt net zo blind als bijgeloof! Er zijn immers ook velen onder ons, die al jaren op zoek zijn naar een of ander fossiel, dat misschien niet eens bestaat, als u begrijpt wat ik bedoel! Dus schroom niet en laat weten wat u weet..."*

Reacties s.v.p. naar Joop Smit, tel: 043-361 52 65 , e-mail: joopsmit@wanadoo.nl

Tip: SOK-leden welkom bij de geologen

Tijdens het SOK-jubeljaar werd ons een avond aangeboden door afdeling Limburg van de Nederlandse Geologische Vereniging. Het programma was geheel gewijd aan mergel en was bijzonder interessant. Zelf ben ik dan ook meteen lid geworden van die vereniging. Hoewel er op die eerste avond veel SOK-leden aanwezig waren, valt het me nu steeds op, dat er geen mensen van onze studiegroep meer komen. Dat is jammer, want er was bijvoorbeeld in maart een geweldige lezing over de Mosasaurus, die ook voor veel SOK-kers interessant zou zijn geweest. Dus hier het

programma voor de rest van het jaar:

- 8 juni: "Aardbevingen in Limburg", door Wiel Doumen
- 14 september: Bespreking meegebrachte (vakantie-)vondsten
- 12 oktober: "Stratigrafie van het Krijt: waar dient dat voor", door John Jagt
- 9 november: "De mineralen van Scaigneaux", door Henk Smeets
- 14 december: "Menselijke sporen in het landschap", door Werner Felder

SOK-leden zijn altijd zeer welkom, of ze nu lid zijn van de Geologische Vereniging of niet!

Jan Paul van der Pas

Tip: Interessant kaartmateriaal in Rijksarchief Limburg

Willy Gilissen van het Rijksarchief Limburg maakte ons attent op een aantal kaarten, die interessant studiemateriaal voor Sint-Pietersberglijefhebbers en -onderzoekers kunnen zijn. Ze zijn te vinden in de "Inventaris van het kaartenarchief van Domeinen, 1843-1955" van R.J.G. Machiels. (Rijksarchief 7.D11, hoofdstuk IV: Uittreksels uit kadastrale kaarten, alfabetisch op plaatsnaam, 67.)

Het betreft de volgende kaarten:

- Gemeente St. Pieter sectie A, schaal - , datum - .
- Gemeente St. Pieter sectie B, schaal - , datum - (2 ex.).
- Gemeente St. Pieter sectie B2, schaal - , 1889.
- Gemeente St. Pieter sectie B3, schaal - , datum - .
- Gemeente St. Pieter sectie B4, 1:2.500, datum - .
- Gemeente St. Pieter sectie C1, tussen Maas en Papewater, 1:1.250, datum.
- Gemeente St. Pieter C2, 1:1.250, datum - .
- Gemeente St. Pieter sectie B, 1:1.250, 1864, 44 x 56 cm.
- Gemeente St. Pieter sectie B1, 1:1.250, plateau van St. Pietersberg, 1:1.250, datum - , 50 x55 cm
- Gemeente St. Pieter sectie A,B, met ingetekend de gangen van de St. Pietersberg met omgeving en tunnel, 1:1.000, datum -, 3 identieke exemplaren met verschillende inkleuringen.
- Gemeente St. Pieter, kaart van het gangenstelsel van de champignonkwekerij van W. van Kan in de St.Pietersberg, 1:200, datum - , 42 x 118 cm.
- Gemeente St. Pieter, idem van de kwekerij van Th. Battta en de kunstschat-tenbergplaats in de St. Pietersberg, 1:200, 1950, 59 x 93 cm.
- Gemeente St. Pieter, kunstschat-tenbergplaats in de St.Pietersberg, 1:100, datum - .
- Gemeente St. Pieter, plan van de Rijksbergplaats in de St. Pietersberg, 1:100, datum - , 30 x 50 cm (3 ex.).

Weg met de drempels! Bezoek de groeven van de SOK en de Van Schaïkstichting!

Ze staan fier vermeld op de laatste pagina van elk nummer van de SOK-Info: zo'n 10 groeven, die beheerd worden door de "Van Schok", met daarbij een keurige lijst van de beheerders en hun telefoonnummers. De procedure is heel eenvoudig: ieder SOK-lid, die een van de groeven wil bezoeken, pleegt een telefoontje, maakt een afspraak met de betreffende beheerder voor het ophalen van de sleutel, en gaat dan de berg in. Nu is gelukkig niet ieder gangenstelsel hetzelfde, want anders werd het een saaie boel. Dat geldt natuurlijk net zo goed voor "onze" groeven en daarom hebben sommige daarvan dus ook beperkingen. Zo is de toegang tot de Koelebosch in de winter precar door de vele slapende vleermuizen en mag de Scharnderberg (in verband met afspraken over het betreden van privéterrein) alleen samen met de beheerder bezocht worden. Voor menigeen zijn dat misschien lastige drempels, maar het is gewoon niet anders! In overleg met de beheerder(s) zijn er echter veel soorten van afspraken te maken. Creatieve oplossingen zoeken om groeven te kunnen betreden, zit nu eenmaal in het bloed van de meeste berglopers....

Sinds 1981 ben ik beheerder van de Apostelgroeve en het valt me op, dat er bijzonder weinig leden gebruik maken van de mogelijkheid om die te bezoeken. Van 2000 tot en met 2003 (dus over een periode van 4 jaar) heb ik slechts 20 maal de sleutel overgedragen aan één of meerdere bezoekers. Gemiddeld is dat dus 5 keer per jaar! En dan heb ik de jaarlijks terugkerende vleermuistellers zelfs nog meegeteld. Ben ik nu teleurgesteld omdat "mijn" groeve niet zo in trek zou zijn? Natuurlijk niet! Navraag bij de collega-beheerders levert namelijk hetzelfde beeld op. Bestaat misschien de veronderstelling bij de leden, dat er onderzoek gedaan moet worden om de groeve(n) te mogen betreden? Moet men een schriftelijk verslag maken van het bezoek? Allemaal onzin! Het zou natuurlijk leuk zijn voor de beheerder (en de SOK) als dat gebeurde, maar iedere bezoeker mag zijn eigen motieven hebben om de groeve in te willen. Het pure genieten van het berglopen, het kuieren door de berg, het echte mergelsnuiven, ze staan dus ook allemaal netjes in het rijtje van goede redenen om toegang tot de berg te krijgen.

Is dit artikeltje een wervingscampagne om zoveel mogelijk leden naar de "Schokgroeven" te lokken? Nee, beslist niet! De werkelijke reden voor dit schrijven is mijn overweging, dat toegang tot onze groeven mogelijk niet laagdrempelig genoeg is voor de SOK-leden: Bestaat er misschien toch een zekere huiver om de stap naar een beheerder te zetten? Twijfelt men of de betreffende groeven wel de moeite waard zijn om te bezoeken? Is de sleutelprocedure wellicht te omslachtig? Denkt men dat er een wederdienst verwacht wordt in de vorm van een rapport, onderzoeksverslag of smeergeld? Wordt het als vernederend ervaren om als bergloper "toestemming" te vragen? Het zijn allemaal kwesties, die ik met alle plezier (en desgewenst ook zeer discreet) zou willen toelichten. En als er dan echt moeilijkheden, drempels, fricties of wat dan ook zouden blijken te bestaan, dan wil ik die graag samen met u oplossen. Dus mail, schrijf, fax, bel, of spreek me aan. De uitkomst van deze "rondvraag" zal ik te zijner tijd bundelen en voorleggen aan de SOK en de Van Schaïkstichting. Verder zal ik u via de SOK-Info en de ledenavonden op de hoogte houden van de vorderingen. Laat me dus s.v.p iets horen!

Ton Breuls, beheerder Apostelgroeve.

Nieuws van de Caestert.net-groep

Tegen de tijd dat u dit leest, zal de laatste volle vuilniszak zijn verwijderd uit de Caestertgroeve en dat was dan ook voorlopig de laatste actie in Caestert. De groeve is nu schoon en hopelijk blijft dat ook zo! De afgelopen twee maanden hebben wij, afgezien van het afvoeren van de vuilniszakken, weinig activiteiten ondernomen. Dit was ten dele met opzet, want ik wilde wel eens weten, of alles ook goed bleef gaan zonder onze bemoeienis. Na twee maanden zonder ook maar één enkel incident - voor zover mij bekend natuurlijk - kan ik nogmaals zeggen dat het Caestertplan prima werkt; elke bezoeker ruimt nu zijn eigen rommel op en aan de afval in de vuilnisbakken te zien, valt het aantal bezoekers best mee.

Het succes in Caestert betekent overigens niet, dat we nu achterover gaan zitten en het voor gezien houden. Beslist niet! We zijn alweer druk bezig met de voorbereidingen van het opruimen van de volgende groeve op ons lijstje, Ternaaien-Beneden. Door het grote aantal bezoekers in dat stelsel, is het echter niet te doen om in fasen op te ruimen, want daar zou je weinig mee opschieten. De enige vruchtbare methode is dus om met een grote ploeg mensen in één keer de gehele groeve schoon te vegen. "Verkenners" zullen van te voren op een kaart intekenen waar de afvalhopen liggen, zodat we die tijdens de opruimactie snel kunnen opsporen en verwijderen. Er zijn al enkele groepjes berglopers die hebben toegezegd daarbij te komen helpen. De bovengrondse afvoer van het afval is nu nog een probleem, maar daar wordt hard aan gewerkt. Er zijn inmiddels al enkele contacten met de gemeente Riemst geweest en het is zo goed als zeker, dat die haar medewerking zal verlenen door een vuilniswagen of container te leveren. Het verzamelde vuilnis wordt dan dus meteen opgehaald.

Ik wil graag van de gelegenheid gebruik maken, om iedereen te bedanken die geholpen heeft om van Caestert een schone groeve te maken. Zonder jullie hulp was deze droom nooit werkelijkheid geworden...

Rob Heckers

Oproep: Medewerkers gezocht voor inventarisatie Duivelsgrot

De Duivelsgrot in het Jekerdal is een landschappelijk monument, dat alle bescherming verdient. Ook de eigenaar, de Vereniging Natuurmonumenten, en alle andere organisaties m.b.t. het Jekerdal en de Sint Pietersberg zijn die mening toegedaan. Op het gebied van de veiligheid is er echter het een en ander mis met de Duivelsgrot! Er zitten namelijk drie zwakke plekken in het plafond en precies daarboven is aan de oppervlakte een beginnende doline te zien, waarin zich water verzamelt dat de helling afloopt. Deze combinatie van factoren is zeer riskant en kan leiden tot een plotselinge doorbraak. Gezien de aanmerkelijke hoogte van de "grot", levert dat een levensgevaarlijke situatie op.

Momenteel wordt onderzocht en besproken hoe dit probleem kan worden opgelost. Er is een werkgroepje gevormd uit mensen van Natuurmonumenten, Staats-toezicht, het VVV-Maastricht en de SOK. Joep Orbons vertegenwoordigt de SOK in deze groep. Geen van de partijen wil de Duivelsgrot afsluiten, omdat daardoor immers het landschap van het Jekerdal ernstig geweld aangedaan wordt. Maar er moet hoe dan ook iets gebeuren en omdat de eventuele stabilisatie-ingrepen waarschijnlijk gevolgen hebben voor de Duivelsgrot, is met Natuurmonumenten

afgesproken, dat de SOK alvast (dus voordat er iets in de groeve veranderd wordt) een uitgebreide inventarisatie zal gaan uitvoeren.

Daarom deze oproep: Wie wil er (op een nog nader te bepalen dag in de komende zomer) meedoen aan de inventarisatie van de Duivelsgrot? Gaarne opgeven bij Joep Orbons, e-mail: j.orbons@xs4all.nl, of tel: 043-3618793. Zodra we een datum hebben geprikt, zal die worden rondgestuurd. In de volgende SOK-Info's zullen we nog meer nieuws brengen over het "Project Duivelsgrot".

Joep Orbons

Kalksteengroeven in oude ansichtkaarten (1): de Mussenberg

Hier een bekende foto van één van de talloze ingangen van de Sint Pietersberg vóór de desastreuze afgravingen van de ENCI: de Mussenberg. Deze afbeelding staat vaak in publicaties over Maastricht en omgeving uit de jaren 30, 40 en 50 van de vorige eeuw. Als ik me niet vergis, werd ze ook gebruikt voor een ansichtkaart.

Zoals we allemaal weten, had de Sint Pietersberg vòòr de afgravingen van de ENCI veel ingangen, waarvan het merendeel was gelegen aan de oostzijde van de heuvel. In "Voyage souterrain ou description du plateau de Saint Pierre de Maestricht et de ses vastes cryptes" van Bory de Saint Vincent (uit 1821), waarvan SOK-lid Frans Brouner in 1995 een prima vertaling maakte, staan diverse ingangen in het gebied van het voormalige kasteel Caestert en omgeving beschreven. Ook de kaart van ir. D.C. van Schaïk toont ons nog verscheidene ingangen in dat gebied. Met name het gangenstelsel Slavante en het Zuidelijk gangenstelsel hadden daar meerdere ingangen. De Mussenberg is één van de toegangen tot het gangenstelsel Slavante. Hij bevond zich ergens in het gebied dat nu de "Tuin van Vossen" wordt genoemd.

Ook in de tuin van de voormalige directiewoning van de ENCI bevonden zich ooit een aantal oude ingangen. Ir. Gadiot (directeur van de ENCI) bouwde immers zijn villa grofweg op de plaats waar destijds Chalet Lichtenberg stond. Vanuit deze uitspanning vertrokken de rondleidingen door het stelsel Slavante. De toeristische exploitatie was onder meer in handen van de Société des Amis des Sciences, Lettres et Arts (opgericht in 1822). De bekendste ondergrondse bezienswaardigheden van deze Société waren het museum in Slavante, de Mammoet en de Negendrup.

Geraadpleegde bronnen:

- "De Sint Pietersberg", Ir. D.C. van Schaik e.a. (1983)
- "Handboek voor de geschiedenis van Limburg", Dr. P.J.H. Ubachs, (2000)
- "Voyage souterrain", Bory de St. Vincent 1821, vertaling F. Brouner, 1995.

Erik Lamkin.

Tip: Grubenlampen Sammlertreffen

De ware lampenliefhebbers onder ons weten het natuurlijk al lang! Dit jaarlijks terugkerend berichtje is dus eigenlijk alleen nog maar voor diegenen, die nog niet helemaal "lampengek" zijn. Ze zijn echter hierbij ernstig gewaarschuwd; deze liefhebberij kan ontaarden in een dure en hardnekkige verslaving!

Daar gaan we dan (we citeren de verlokkelijke folder letterlijk):

"Liebe Sammlerfreunde! Hiermit laden wir Sie recht hertzlich ein zum 12. intern. Grubenlampen Sammlertreffen am Samstag den 05. juni 2004 von 09.00 bis 16.00 Uhr in der Festhalle in Wilnsdorf. Ein wahres Eldorado für den passionierten langjähriger Sammler aber auch für den Einsteiger".

Wilnsdorf ligt halverwege tussen Frankfurt en Dortmund en de beurs behelst "Das breite Spektrum des bergmännischen Geleuchtetes und der bergmännischen Antiquitäten". Het hoofdthema is dit jaar: "Die Zünder bei Sicherheitslampen". Er zullen zo'n drieduizend lampen te zien (en te koop) zijn en verder oude afbeeldingen, meetapparatuur, boeken en nog veel meer moois en belangwekkends dat met de "Bergbau" te maken heeft. Als extraatje wordt er ieder jaar een fraaie oude groevelamp verloot onder de bezoekers. Wie interesse heeft, kan contact opnemen met Erik Lamkin voor meer informatie: 043-3479823, e-mail: troglophile@planet.nl.

Groeven op Internet

In de vorige SOK-Info ben ik begonnen met een opsomming van internetpagina's die voor berglopers interessant zouden kunnen zijn. Deze aflevering gaan we verder. Ik had een oproep geplaatst met de vraag om mij interessante sites te melden, maar helaas heb ik hierop maar één reactie gekregen. Betekent dit dat SOK-leden geen internetpagina's over het ondergrondse opzoeken? Hoe dan ook, mocht u toch nog een leuke pagina weten, dan hoor ik het graag.

<http://www.geocities.com/cvhooijdonk2001/>

Een mooie site over mergel en het ondergrondse van ons SOK-lid Kees van Hooijdonk. Erg leuk is de fotorondleiding en verder is er een afdeling met foto's van de verdwaaldag in de Barakkenberg.

<http://www.nhmmaastricht.nl/>

Het Natuurhistorisch Museum Maastricht, ons ledenavondhok, mag hier zeker niet ontbreken: Een mooie, uitgebreide site waar natuurlijk ook het een en ander over mergel te vinden is. Ze hebben een fraaie "link" naar onze "Bèrke". Alles wat je wilt weten over die vondst, kun je hier vinden.

<http://www.aanbeelden.nl/andersom/>

Iets heel anders, maar toch de moeite waard. Op deze pagina staan een aantal

gedichten van iemand, die zich heeft laten inspireren door al het moois op en rondom de Sint Pietersberg. Je wordt er stil van...

<http://members.home.nl/kalksteenreservaat/geschiedenis/fort/fort.htm>

Dit is een lange url, maar beslist de moeite waard. Hier vind u de geschiedenis van het fort Sint Pieter met enkele oude afbeeldingen. De site is gemaakt door SOK-lid Arthur van der Stroom.

<http://www.xs4all.nl/~estevenh/fot/jez/>

Is een site van Ed Stevenhagen over de Jezuïetenberg. De mensen die er nog nooit geweest zijn, moeten zeker eens gaan kijken naar de talrijke mooie foto's op deze pagina.

Rob Heckers

A. van Wijngaarden feliciteert de SOK met het Jubileum

Zaterdag, 6 maart j.l. kreeg ik een telefoontje uit het verre Frankrijk van Anne van Wijngaarden. Hij verontschuldigde zich voor de late reactie (hij had al een notitie sinds Kerstmis op zijn bureau liggen), maar door persoonlijke omstandigheden (ondermeer een lelijke val van zijn vrouw, met vervelende botbreuken ten gevolge, en omdat hij zelf ook niet meer in goede conditie is), was hij er nog niet aan toegekomen. Van Wijngaarden volgt het wel en wee van de SOK nauwgezet en krijgt iedere SOK-Medelingen thuis gestuurd in de Dordogne. Daarom wilde hij heel graag iedere SOK-ker van harte feliciteren met het 25 jarig bestaan van de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven. Het was geen lang telefoongesprek, maar wel-gemeende woorden van een goede vriend kunnen heel hartverwarmend zijn!

Ton Breuls

Noot van de redactie: Anne van Wijngaarden is de auteur van: "Ons krijtland Zuid-Limburg deel III: De ondergrondse kalksteengroeven van Zuid-Limburg" (1967). Dit boekje van slechts 28 pagina's werd een standaardwerk in de groeveliteratuur. Kernachtig beschrijft de auteur alle aspecten van de groeven: ontstaan, gebruik, groevelopen, natuur- en cultuurhistorische waarden en groevebescherming. De publicatie werd echter nog het meest bekend door de groevelijst: Een inventarisatie van alle tot dan toe bekende groeven, met daarbij vermeld de ligging en een korte beschrijving. Hoewel die lijst in de loop der tijd hier en daar moest worden bijgesteld, is het boekje een verplicht item voor groeveliefhebbers en -onderzoekers. Het is gelukkig nog tamelijk vaak te vinden in de antiquariaten.

De knabbehoup (I).

Het is bekend dat er binnen de SOK heel wat verzamelaars zijn van de meest uiteenlopende zaken die op een of andere manier een relatie hebben met de ondergrond. Zo is ondergetekende, net als enkele van zijn SOK-collega's, verzamelaar van "drukwerk" in welke vorm dan ook, mits er natuurlijk voldoende mergel aan kleeft: ansichtkaarten, bijzondere plattegronden, affiches, voorschriften, artikelen, boeken, folders, te veel om op te noemen. Onderling wordt er geruild, tips gegeven en informatie uitgewisseld. En soms zijn er ook "cadeautjes". Zo kreeg ik onlangs van Johan Janssen een krantenartikelletje van 7 april 1909 uit een onbekende krant. Letterlijk een "artikelletje", want het meet slechts 8,5 bij 4,5 cm. Het bevat echter verbazingwekkend veel informatie, die ik u niet wil onthouden.

Onder de kop "Sichen-Sussen-Bolre" wordt er eerst melding gemaakt van "60 ha suikerbeeten, die door het fabriek van Vis gecontracteerd zijn". Dan gaat het verder: "Uit de groeven van *Rotsburg* haalt men tegenwoordig mergelblokken, van meer dan een kubiek meter. Zij zijn bestemd voor eene kerk in Duitschland, waar twee kappers van Sichen ze afwerken naar plan. In de groeven van *Rotsburg* gaat men kampernoeliën kweken. De gemeente heeft er een hectaar van verhuurd aan M. Vanaschbroeck van Givry voor een termijn van 20 jaren."

Vooraf de laatste alinea is erg interessant. Er is wel eens discussie over waar en wanneer de eerste champignons zijn gekweekt in onze contreien. Uit dit knipseltje kan men niet concluderen dat het voornemen van Vanaschbroeck een primeur was, maar de laconiekheid waarmee dit nieuws verkondigd werd, is naar mijn gevoel voer voor heel wat suggesties. Enfin, het was zomaar een knipseltje! Zo zijn er nog veel meer leuke zaken op papier vastgelegd. Wij (John Hageman en ik) zullen u vanaf nu met een zekere regelmaat tracteren op dit soort papieren snoepgoed, dat we gemakshalve maar "knabbe" noemen; het zijn immers losse brokken, die met mergel te maken hebben...

Ton Breuls

MEET THE UNDERGROUND PRESS

"Exotische onderwereld van de Jesuïeten" (*De Tijd van 08.11.2003*): Een uitgebreid verslag over de **JEZUIETENBERG** met schitterende kleurenfoto's van Arjan **SCHMITZ**.

"Mathilde lacht bezoekers toe" (*De Weekkrant van 17.02.2004*): In de kuil onder de **LINDESTRAAT** in Zichen heeft Mon **HEYNEN** het onderaardse landschap getransformeerd in een "museum" met meer dan 200 muurtekeningen, waarin portretten van het Belgisch koningshuis een prominente plaats kregen.

"Weer lek in leiding Sint Pietersberg" (*Dagblad de Limburger van 03.03.2004*): Er zijn weer twee kleine lekken geconstateerd en een ervan bevindt zich niet ver van de plek, waar op 4 november jl. een grote krater geslagen werd. Maar al met al zijn deze lekken (nog) niet te vergelijken met het inmiddels beroemde "gat".

"Wonen in grotten" (*Niveau, voorjaar 2004, jrg. 3*): Een waarlijk prachtige kleurenreportage van de grotwoning naast de **DRIESBERG** (*Avergat*) in Kanne, die deels in de mergelwand is uitgehouwen. Verder foto's van Frans **BERGSTEYN** in zijn bekende grotwoning in Geulhem en foto's van de **MUISENBERG** en de **DUIVELSGROT**. Het verhaal is wat mager, maar de bijgaande foto's maken alles goed in dit glossy tijdschrift.

Bijgewerkt tot 8 april 2004.

Met dank aan de correspondenten Nina van Bergen, Philip Duchateau, Jacques Maes, Gilberte Nicolaes,

Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Bovenstraat 28, B3770 Kanne-Riemst. Tel/fax: 012-454059. E-mail: tbreuls@skynet.be

Waarschuwing: Tekengevaar!

Bij de werkzaamheden bij de Gewandgroeve hebben diverse SOK-leden op een onaangename manier kennis gemaakt met teken, die dit jaar kennelijk meer voorkomen dan normaal. Wij waarschuwen hierbij dus iedereen die zich regelmatig in hoog gras en stuikgewas begeeft (bijvoorbeeld om bij een groeve-ingang te komen). Hieronder wat informatie over teken:

Teken zijn kleine spinachtige insecten die vooral in bomen en struiken zitten. Ze variëren in grootte van een halve tot enkele millimeters. Ze worden zelden groter dan een centimeter. Teken zijn parasieten. Ze leven van bloed dat ze opzuigen bij mensen en dieren. Teken zitten bijna altijd in bomen, struiken en hoge grassen. Als een mens of dier passeert, laat de teek zich vallen en probeert zich vast te bijten in de huid van het slachtoffer. Teken gaan graag op plaatsen zitten waar de huid zacht, vochtig en warm is. Je kunt ze aantreffen achter de oren in de haren, tussen huidplooiën, tussen tenen en vingers, in de knieholte, onder de elastiek van ondergoed of kousen, maar ook op andere plaatsen. Tekenbeten komen het vaakst voor als het een beetje warm en vochtig is. Sommige jaren zijn er heel veel teken, andere jaren bijna geen. Vermijd contact met struikgewas en hoog gras. Zorg ervoor dat alle lichaamsdelen bedekt zijn. Draag dus geen korte broek en korte mouwen. Stop in risicogebieden desnoods de broekspijpen in de sokken. Teken kunnen namelijk zelfs door de kleinste openingen naar binnen kruipen. Controleer 's avonds na verblijf in de natuur de huid op de aanwezigheid van teken. Zoals gezegd kunnen ze bijna overal zitten. Sinds kort is er een tekenwerend middel verkrijgbaar: Plantacel Zeckenpech. Dit middel kun je op de huid smeren. Naar verluidt werkt ook Autan goed.

Teken verwijderen

Soms laten teken uit zichzelf los als je een hete douche of een heet bad neemt, maar dit werkt lang niet altijd. Wat je in ieder geval **nóóit** moet doen: de teek verdoven met alcohol, ether of andere middelen. Daardoor zou de teek kunnen braken en zijn ziektekiemen alsnog aan je overdragen. Ook niet veilig is de teek tussen duim en wijsvinger vast te pakken en omhoog te trekken. Zo kun je de teek platdrukken, met ook weer tot gevolg dat de bacteriën in je lichaam komen. Veel beter is om een speciale tekentang te gebruiken. Bij de apotheek en bij de stichting SAAG kun je deze krijgen onder de naam "Teek it easy". Met de tang moet je de teek in zijn 'nek' vastpakken en net zolang ronddraaien totdat hij loslaat. Soms blijft de kop van de teek achter. Dat is geen probleem. Het restant komt er, net als een splinter, na een paar dagen vanzelf wel uit.

In plaats van een tekentang lukt het verwijderen vaak ook met een gewone pincet, maar dit is wat riskanter. Een teek die zich al heeft volgezogen met bloed heeft een dik achterlijf, waardoor die niet goed in zijn nek is vast te pakken zonder het lijf plat te drukken. Ontsmet, zodra de teek is verwijderd, de plek met jodium of alcohol.

De ziekte van Lyme

Sommige teken zijn besmet met een bacterie, die via een beet kan worden overgebracht op mensen. Op deze manier kan men de ziekte van Lyme (Lyme's disease) oplopen. De belangrijkste risicofactor op besmetting is de tijd die de teek op de huid doorbrengt. De teek neemt er de tijd voor om zich vol bloed te zuigen. Hoe langer dat duurt, hoe groter de kans dat je besmet raakt. Teken moet je dus zo snel mogelijk verwijderen!

De symptomen van de ziekte van Lyme kunnen in het hele lichaam optreden. Lyme kan aandoeningen van gewrichten, huid, zenuwstelsel en hart veroorzaken. De ziekte kent drie opeenvolgende stadia. 1) Binnen drie weken na de tekenbeet ontstaat een rode ringvormige plek, die geleidelijk groter wordt. De ring blijft vaak enkele maanden zichtbaar. 2) Enkele weken tot enkele maanden na de tekenbeet kunnen aandoeningen van het zenuwstelsel, de gewrichten en het hart ontstaan. Dit kan leiden tot pijn in de armen of benen, hoofdpijn, dubbel zien en een aangezichtsverlamming, waardoor het ooglid niet meer sluit en de mondhoek hangt. Hartklachten zijn zeldzaam. 3) De neurologische verschijnselen en gewrichtsklachten worden chronisch. De huid van handen onderarmen, onderbenen en voeten kunnen donkerrood tot paars verkleuren. In zeldzame gevallen kan Lyme tot de dood

leiden. Er bestaat nog geen vaccin tegen Lyme op de markt. De ziekte kun je dus niet met medische middelen voorkomen. Gelukkig is behandelen en genezen met antibiotica in elk stadium van de ziekte wel mogelijk. De kans op herstel is bijna 100%, maar in een later stadium groeit de kans op restverschijnselen. Ga in ieder geval altijd naar de huisarts. Gebruik nóóit aspirine om koorts te onderdrukken. Paracetamol is daarentegen niet gevaarlijk.

De redactie

Bij de voorplaat

Marcel Weiland stuurde ons een scan van de voorkant van "de Zuid Limburgse Grottenwereld" van Willy Verster. Verster was een groevecultuurhistoricus "avant la lettre" en tekende, naast allerlei Limburgensia zoals regionale volksverhalen, sagen en legenden, ook beschrijvingen van gangenstelsels, groeeverhalen en persoonlijke berglopersherinneringen op. Zijn publicaties zijn heel leuk om te lezen en daarbij ook zeer interessant, omdat ze tal van wetenswaardigheden bevatten en tevens een goed beeld geven van het berglopen, zoals dat in het Valkenburg van begin vorige eeuw werd beleefd. Naast diverse artikelen in periodieken zoals: "Buiten" en "Onze aarde", publiceerde hij de volgende boekjes:

- "Zuid-Limburgsche legenden en verhalen" Verster, Willy (J. van Oirschot, Breda 1927) 167 pagina's. Het hoofdstuk "In de onderaardse grottenwereld van Zuid-Limburg" gaat over groeven en berglopen.
- "De Zuid-Limburgsche grottenwereld" Verster, Willy (Jos. Crolla, Valkenburg 1928) 135 pagina's. Dit boekje gaat over de gangenstelsels van de Sint Pietersberg en over de bekendste groeven in en rond Valkenburg.
- "De Fluweelen Grot en de oude vluchtgangen van het kasteel van Valkenburg Schaik, D.C. van, Verster, W. (Jos. Crolla, Valkenburg 1938) 23 pagina's.

**Tot ziens op vrijdag 14 mei
om 20.00 uur
in de Jezuïetenberg!**

Fotoverantwoording

De foto's voor deze SOK-Info werden geleverd door Marcel Weiland en Rob Heckers. De redactie kan altijd fotomateriaal gebruiken (voor voorpagina etc.) en we hopen dat we ook van jouw eens een bijdrage mogen ontvangen.

Groeven in beheer bij de SOK danwel de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisaties hebben een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve.

Voor het betreden van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder:

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direkt melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

- 1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hierboven.
- 2^e Olav Hensing, Technische Commissie.
- 3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting of de SOK. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 2.

De SOK en de Van Schaikstichting stellen zich ten doel dat de afsluiting van de groeve binnen 24 uur hersteld is.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Valère Ceulen	043-321 17 59
Gewandgroeven	Hub Geurts	043-361 87 93
Heerderberg	Henk Ramakers	043-407 19 64
Heideberggroeve (tijdelijk beheerder)	Hub Geurts	043-601 24 16
Houbensbergske	Erik Honée	043-325 61 10
Keldertjes Slavante (tijdelijk beheerder)	Wilfred Schoenmakers	043-344 07 41
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	00 3243 81 13 73
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	043-350 54 87 (90)
Nieuwe groeve	Han Bochman	043-601 01 58
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg	John Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve (tijdelijk beheerder)	Luc Walschot	00-3212 44 13 50
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-347 25 60

De Sint Pietersberg:

De Sint Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg en het Noorderlijk Gangenstelsel. Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK. Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, Bergerstraat 163, 6226 BC Maastricht, telefoon: 06-558 25 192.

De S.O.K.-Info
is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.